



SISEMINISTEERIUM

Hr Kaimar Karu
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Teie: 27.02.2020 nr MKM/20-0215/-1K

Meie: 08.04.2020 nr 1-7/51-4

Elektroonilise side seaduse, ehitusseadustiku ja
riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu
kooskõlastamine

Lugupeetud härra Karu

Siseministeerium kooskõlastab märkustega elektroonilise side seaduse, ehitusseadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Toetame sideteenuse mõiste laiendamist andmesidel baseeruvate teenuste pakkujatele ehk eelnõu seletuskirjas nimetatud nn OTT-teenustele. Tulenevalt elektroonilise side teenuse mõiste laiendamisest teeme ettepaneku ajakohastada ka sideandmete säilitamise ja sidevõrgule juurdepääsu kohustamise sätteid.

Elektroonilise side seaduse (edaspidi ESS) § 2 punkti 6 muudatuse kohaselt jaguneb edaspidi sideteenus kolmeks (internetiühenduse teenus, isikutevaheline side teenus, muu sideteenus) ning isikutevaheline teenus jaguneb omakorda kaheks (numbripõhine isikutevaheline side teenus, numbrivaba isikutevaheline side teenus). Eelnõu seletuskirja kohaselt tähendab sideteenuse mõiste laiendamine seda, et sideteenuse alla kuuluvad uued nn OTT-teenused nagu näiteks Skype, WhatsApp, Viber jt.

Sõltumata sellest, millist sideteenust tarbijale pakutakse, peab sideteenuse osutaja täitma ESS-s sätestatud andmete säilitamise kohustust (ESS § 111¹), teabe andmise kohustust (ESS § 112) ja sidevõrgule juurdepääsu võimaldamise kohustust (ESS § 113). Kooskõlastamiseks saadetud eelnõus ei ole aga eeltoodud sätete muudatusi ette nähtud. ESS §-de 111¹ kuni 113 muutmine on vajalik, et oleks tagatud õiguskaitse- ja julgeolekuasutuste ülesannete täitmine ning kõikide sideturul tegutsevate sideettevõtjate võrdne kohtlemine.

Samuti näeme vajadust muuta hädaabiteadete menetlemise asjakohase toimimise tagamiseks hädaabinumbriga 112 seonduvaid ESS-i sätteid.

Eelnevast tulenevalt teeb Siseministeerium ettepaneku täiendada eelnõud järgmiste punktidega:

1. Ettepanek muuta ESS § 34 lg 1 selliselt, et numbriloo taotlus esitataks TTJA-le üksnes elektrooniliselt: „Numbriloo saamiseks esitab isik Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile vormikohase **elektroonilise** taotluse, mis sisaldab vähemalt järgmisi andmeid:“

Ettepaneku eesmärgiks on lihtsustada ja vähendada ajakulu taotluste menetlemisel. Normi subjektiks olevad ettevõtjad toimetavad igapäevaselt elektroonilise teabevahetuse teel ja on selles pädevad. Paber kandjal taotluste menetlemine ei ole keskkonnasõbralik ning pikendab menetlusaega.

2. Ettepanek muuta numbriloo pikendamise loogikat ESS § 35 lõikes 2 selliselt, et riigilõivu tasumisel pikendatakse numbriluba ühe aasta võrra automaatselt.

Ettepaneku eesmärgiks on vähendada bürokraatiat. Mõistlik oleks numbriloo omanikku teavitada 20 päeva enne numbriloo kehtivuse lõppu koos riigilõivu makse rekvisiitidega ning ettevõtja võiks olla kohustatud taotluse esitama üksnes juhul, kui soovib vähendada või suurendada numbrite arvu. Kui ei soovi pikendada, siis jäetakse riigilõiv maksmata ja numbriluba tühistatakse automaatselt.

3. Ettepanek täiendada ESS § 87 lõiget 1 punktiga 12 järgmises sõnastuses:

„12) sideteenuste toimepidevuse tagamine.“;

Hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1 punktide 5-7 kohaselt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi korraldatavateks elutähtsateks teenusteks telefoni-, mobiiltelefoni- ja andmesideteenus. Nimetatud sideteenustele tuleb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil kehtestada toimepidevuse nõuded (aluseks hädaolukorra seadus § 37 lõige 2). ESS § 87 lõige 4 täpsustab, et elutähtsa teenuse osutajaks on vaid need sideettevõtted, kelle osutatavat telefoni-, mobiiltelefoni- ja/või andmesideteenust tarbib vähemalt 10 000 lõpptarbijat. Käesoleval hetkel kvalifitseerub sellisteks teenuseosutajateks 4 sideettevõtet, ülejäänud sideettevõtted elutähtsa teenuse osutajad seaduse mõistes ei ole ning neile toimepidevuse nõudeid hädaolukorra seaduse alusel ei kehtestata. Samas pakub sidelahendusi mastides kõikidele Eesti telekommunikatsiooniettevõtetele näiteks AS Levira, kes aga ise ei ole elutähtsa teenuse osutaja, kuid kelle tagatavast teenusest sõltub teiste sideettevõtete teenus. Sealjuures ühiskonna sõltuvus sideteenustest on jätkuvalt kasvutrendis. Sellest tulenevalt teeme ettepaneku, et baastimepidevuse tagamisele pööratakse tähelepanu kõikide sideettevõtete puhul. Sarnane laiem toimepidevuse põhimõte on kehtestatud näiteks ka elektriettevõtetele elektrituruseaduse alusel.

4. Palume sõnastada ESS § 87 lg 2 p 3 järgmiselt:

„3) hädaabinumbriga 112 ühenduse tagamiseks ja hädaabinumbril 112 ühendust võtnud isiku asukoha tuvastamiseks,“;

Ettepaneku eesmärk on ühtlustada sõnakasutust erinevate seaduste vahel. PäästeS § 13² lg 1¹ kohaselt Häirekeskus võib hädaabiteate menetlemisel kasutada sideettevõtja teavet hädaabinumbril 112 ühendust võtnud isiku asukoha kohta. Soovime sarnast sõnastust kasutada ka ESS-is. Häirekeskus võtab lisaks hädaabinumbril 112 tehtud kõnedele vastu ka SMS-e, e-Call teateid ja ATeS- teateid.

Ühtlasi palume seaduses läbivalt asendada lauseosa vastavas käändes „riigisisised hädaabi lühinumbrid ja Euroopa ühtne hädaabinumber «112»“ lauseosaga „hädaabinumber 112“ vastavas käändes. Eestis ei ole rohkem riigisiseseid hädaabinumbreid, seega on asjakohane kasutada lühemat sõnastust.

5. Teeme ettepaneku täiendada ESS § 87 lõiget 2 punktiga 9 järgmises sõnastuses:

„9) sideteenuste toimepidevuse tagamiseks.“

Hädaolukorra seaduse § 36 lõike 1 punktide 5-7 kohaselt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi korraldatavateks elutähtsateks teenusteks telefoni-, mobiiltelefoni- ja andmesideteenus. Nimetatud sideteenustele tuleb Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil kehtestada toimepidevuse nõuded (aluseks hädaolukorra seadus § 37 lõige 2). ESS § 87 lõige 4 täpsustab, et elutähtsa teenuse osutajaks on vaid need sideettevõtted, kelle osutatavat telefoni-, mobiiltelefoni- ja/või andmesideteenust tarbib vähemalt 10 000 lõpptarbijat. Käesoleval hetkel kvalifitseerub sellisteks teenuseosutajateks 4 sideettevõtet, ülejäänud sideettevõtted elutähtsa teenuse osutajad seaduse mõistes ei ole ning neile toimepidevuse nõudeid hädaolukorra seaduse alusel ei kehtestata. Samas pakub sidelahendusi mastides kõikidele Eesti telekommunikatsiooniettevõtetele näiteks AS Levira, kes aga ise ei ole elutähtsa teenuse osutaja, kuid kelle tagatavast teenusest sõltub teiste sideettevõtete teenus. Sealjuures ühiskonna sõltuvus sideteenustest on jätkuvalt kasvutrendis. Sellest tulenevalt teeme ettepaneku, et baastoimepidevuse tagamisele pööratakse tähelepanu kõikide sideettevõtete puhul. Sarnane laiem toimepidevuse põhimõte on kehtestatud näiteks ka elektriettevõtetele elektrituruseaduse alusel.

6. Palume sõnastada ESS § 88 järgmiselt:

„(1) Sideettevõtja, kes osutab numbripõhist isikutevahelist side teenust, peab tagama sidevõrgu toimimise selliselt, et iga sidevõrgu kaudu oleks tagatud tasuta ühenduse loomine hädaabinumbriga 112.

(2) Mobiiltelefoniteenus osutamisel peab sideettevõtja tagama juurdepääsu hädaabinumbrile 112 lühisõnumiteenus (Short Message Service – SMS) vahendusel hädaabiteate edastamiseks oma sidevõrgu kaudu.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud sideettevõtja peab Häirekeskusele tegema vahetult hädaabiteate edastamise järel ja hädaabiteate menetlemise jooksul tasuta kättesaadavaks hädaabinumbril 112 ühendust võtnud isiku telefoninumbri, rahvusvahelise mobiilside terminalseadme tunnuse ja teabe tema asukoha kohta.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud sideettevõtja peab julgeolekuasutuse poolt määratud numbrile helistamise korral tegema julgeolekuasutusele vahetult kõne ühendamise järel tasuta kättesaadavaks helistaja telefoninumbri ning teabe helistaja asukoha kohta.“;

Muudatusettepaneku eesmärk on muuta sõnakasutus selgemaks ja ühtlustada ESS-i sätte sõnastus PäästeS-i § 13² lg-a 1¹. Häirekeskus on õigustatud asukohaandmeid saama ja liikmesriigil on kohustus tagada vastavate andmete edastamine tulenevalt Euroopa Kohtu otsuse C-417/18 resolutiivosa punktide 1 ja 2.

Täiendavalt on lisatud, et Häirekeskusele on vaja kättesaadavaks teha rahvusvaheline mobiilside terminalseadme tunnus (IMEI). Eelnimetatud kohtuotsuse kohaselt tuleb tagada helistaja asukoha kindlakstegemine nii usaldusväärselt ja täpselt, et hädaabiteenistused saaksid talle kasulikult moel abi anda. IMEI kasutamine on selleks praegu olemasolevatest parim lahendus. Muudatust ei ole kokku lepitud sideettevõtjatega.

7. Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § ESS § 111¹ – 113 muudatustega järgmiselt:

7.1. Muuta ja sõnastada ESS § 111¹ lõiked 1, 2, 3, 8 ja 11 järgmiselt:

„(1) Sideettevõtja on kohustatud säilitama andmed, et oleks võimalik teha järgmisi toiminguid:

1) terminalseadme seiramine ja tuvastamine;

2) side sihtpunkti tuvastamine;

3) side kuupäeva, kellaja ja kestuse kindlaksmääramine;

- 4) sideteenuse liigi kindlaksmääramine;
- 5) sideteenuse kasutaja terminalseadme või oletatava terminalseadme kindlaksmääramine;
- 6) helistaja asukohateabe kindlaksmääramine.

(2) Numbripõhise isikute vahelise side teenuse osutaja, spetsiaalse isikutevahelise side teenuse ning telefonivõrgu ja mobiiltelefonivõrgu teenuse osutaja on kohustatud säilitama järgmised andmed:

- 1) helistaja number ning kliendi ja lõppkasutaja nimi ja aadress;
- 2) vastuvõtja number ning kliendi ja lõppkasutaja nimi ja aadress;
- 3) lisateenuse, sealhulgas kõne suunamise või edastamise kasutamise korral valitud number ning kliendi ja lõppkasutaja nimi ja aadress;
- 4) kõne alguse ja lõpu kuupäev ning kellaaeg;
- 5) kasutatud sideteenus;
- 6) helistaja ja vastuvõtja rahvusvaheline mobiilside tunnus (International Mobile Subscriber Identity – IMSI);
- 7) helistaja ja vastuvõtja rahvusvaheline mobiilside terminalseadme tunnus (International Mobile Equipment Identity – IMEI);
- 8) kärjetunnus kõne alustamise ja lõpetamise ajal;
- 9) andmed, mis määratlevad tugijaama geograafilise asukoha viitega kärjetunnusele ajavahemikul, mille jooksul andmeid säilitatakse;
- *10) anonüümse ettemakstud mobiiltelefoniteenuse korral teenuse esmase aktiveerimise kuupäev ja kellaaeg ning kärjetunnus, millest teenus aktiveeriti ning kõneaja laadimise kuupäev, kellaaeg ja kärjetunnus.

(3) Interneti-ühenduse, elektronposti ja Interneti-telefoni teenuse osutaja on kohustatud säilitama järgmised andmed:

- 1) sideettevõtja poolt eraldatud kasutajatunnused;
- 2) telefoni- või mobiiltelefonivõrku siseneva side kasutajatunnus ja telefoninumber;
- 3) kliendi ja lõppkasutaja nimi ja aadress, kellele Interneti-protokolli aadress (sisemine/välimine), kasutajatunnus või number olid side toimumise ajal eraldatud;
- 4) Interneti-telefoni kõne kavandatud vastuvõtja kasutajatunnus või number;
- 5) kavandatud vastuvõtva kliendi nimi, aadress ja kasutajatunnus elektronposti ning Interneti-telefoni teenuse korral;
- 6) Interneti-seansi alguse ja lõpu kuupäev ning kellaaeg konkreetse ajavööndi järgi koos Interneti-protokolli aadressiga, mille on kasutajale eraldanud Interneti-teenuse osutaja, ja kasutajatunnusega;
- 7) elektronposti või Interneti-telefoni teenuse kasutamise alguse (log-in) ja lõpu (log-off) kuupäev ning kellaaeg konkreetse ajavööndi järgi;
- 8) kasutatud Interneti-teenus elektronposti ja Interneti-telefoni teenuse korral;
- 9) helistaja number sissehelistamisega Interneti-ühenduse korral;
- 10) digitaalne kliendiliin (Digital Subscriber Line – DSL) või mõni muu tunnus side algataja kohta.

...

(8) Käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 nimetatud andmete säilitamise kohustust kohaldatakse ka ebaõnnestunud kõnede puhul, kui sideteenuse ning telefonivõrgu ja mobiiltelefonivõrgu teenuse osutamise korral vastavad andmed luuakse või neid töödeldakse. Nimetatud andmete säilitamise kohustust ei kohaldata kõnekatsele.

...

(11) Käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 nimetatud andmeid edastatakse:

- 1) kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt uurimisasutusele, järelevalveametile, prokuratuurile ja kohtule;
- 2) julgeolekuasutusele;
- 3) väärtemenetluse seadustiku kohaselt Andmekaitse Inspeksioonile, Finantsinspeksioonile, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Keskkonnainspeksioonile, Politsei- ja Piirivalveametile, Kaitsepolitseiametile ning Maksu- ja Tolliametile;
- 4) väärtepaberiturust seaduse kohaselt Finantsinspeksioonile;
- 5) tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohaselt kohtule;
- 6) järelevalveametile kaitseväge korralduse seaduses, maksukorralduse seaduses, politsei ja piirivalve seaduses, relvaseaduses, strateegilise kauba seaduses, tolliseaduses, tunnistajakaitse seaduses, turvaseaduses, vangistusseaduses ja välismaalaste seaduses sätestatud juhtudel;
- 7) korrakaitse seaduse kohaselt politseile või seaduses sätestatud juhul muule korrakaitseorganile.“

Muudatuste selgitused

ESS § 111¹ lg 1 punkti 1 sõnastuse ettepanekus on asendatud sõna „sideallika“ sõnaga „terminalseadme“, sest asjakohane on kasutada terminalseadme mõistet (ESS § 2 p 60).

ESS § 111¹ lg 1 punkti 6 ettepanekus on sõnastus muudetud tulenevalt eelnõu punktis 2 sätestatud uue mõiste „helistaja asukohateave“ kasutusele võtmisega.

ESS § 111¹ lg 2 sissejuhatavat teksti puudutavas ettepanekus on sõnastust muudetud seoses uute sideteenuste mõistetega (eelnõu p 4).

ESS § 111¹ lg 2 punktide 1 – 3 juures on ettepanek sõnastust täiendada klausliga „ja lõppkasutaja“, sest praktikas ei ole klient ja sideteenuse lõppkasutaja alati üks ja sama inimene. See tähendab, et tegelik sideteenuse kasutaja ja kliendilepingu sõlminud inimene ei ole samad. Juhul, kui sideettevõtjal on lõppkasutaja andmed teada, siis tuleks need andmed ka pädevale asutusele järelepärimise korral edastada. Lõppkasutaja andmete säilitamine ja edastamine aitab paremini tagada ka isikute põhiõiguste kaitset, sest sellisel juhul ei tehta järelepärimist vale inimese suhtes.

ESS § 111¹ lg 2 p 5 sõnastust tuleks muuta seoses lõike 2 sissejuhatava teksti muutmise tõttu.

ESS § 111¹ lg 2 p 10 osas selgitame, et ESS-i tuleb muuta selliselt, et tulevikus oleksid kõik kõnekaardid isikustatud. Näiteks võitluses terrorismi ja teiste raskete kuritegude vastu on praktikas üle maailma probleemiks asjaolu, et ettemakstud kõnekaarte saab soetada ja kasutada anonüümselt, mis lihtsustab kuritegeliku tegevuse plaanimist ja läbiviimist ning raskendab kuriteo toime pannud isiku tuvastamist. Suur osa Euroopa riike on juba muutnud (nt Saksamaa, Itaalia, Hispaania) või muutmas kohustuslikuks kõik kõnekaardid isikustada. Eestis taoline kohustus seni puudub. Senikaua kuni vastavat kohustust ei ole kehtestatud tuleks alternatiivse lahendusena ette näha kõneaja laadimise kuupäeva, kellaaja ning kärjetunnuse andmete säilitamine. Nende andmete säilitamine ja pädevatele asutustele edastamine aitab politseil ja julgeolekuasutustel teha järgmisi samme, et tuvastada konkreetse kõnekaardi kasutaja.

ESS § 111¹ lg 3 p 3 sõnastuse muutmise vajadus on seotud nn NAT (ingl k *Network address translation*) probleemi lahendamisega. NAT võimaldab ühe avaliku IP-aadressi taha peita hulgaliselt privaatseid IP-aadresse, mis on nähtavad vaid koduvõrgus või ettevõtte sisevõrgus. Selline lahendus võimaldab eri sidevõrkudes kasutada sama avalikku

IP- aadressi ühel ja samal ajal. Näiteks, kõik ühes kortermajas asuvad seadmed kasutavad internetiühenduseks ühte ja sama avalikku IP-aadressi. See tekitab politseile ja julgeolekuasutustele teatud juhtudel märkimisväärsed probleeme, sest IP-aadressi taga oleva seadme lõppkasutaja tuvastamine on oluliselt keerulisem ja mõningatel juhtudel isegi võimatu. Nimetatud probleemkohta on võimalik vältida, piirates NAT-meetodil jagatavaid sisemisi IP-aadresse ning sätestades sideettevõtjale kohustuse koguda ja säilitada andmeid, mis võimaldavad tuvastada side lõppkasutaja.

ESS § 111¹ lg 8 sõnastusettepanek seisneb sideteenuse mõiste muutmises.

ESS § 111¹ lõike 11 p 7 täiendus seisneb selles, et hetkeregulatsiooni järgi esineb olukord, kus Politsei- ja Piirivalveametil on õigus päringuid teha, kuid sideettevõtjal kohustust andmeid edastada ei ole. Korrakaitseseaduse § 35 lg 1 ütleb, et politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan võib töödelda isikuandmeid, tehes kirjaliku või elektroonilise päringu elektroonilise side seaduse § 111¹ lõigetes 2 ja 3 ning § 112 lõikes 3 nimetatud mobiiltelefonivõrgus kasutatavate terminalseadmete asukoha tuvastamist reaalajas võimaldavate andmete saamiseks isiku kohta, kelle puhul see on vajalik kõrgendatud ohu väljaselgitamiseks või tõrjumiseks. Säte annab õiguse andmeid sideettevõtjalt pärida, kuid ESS regulatsioon ei kohusta sideettevõtjat selle päringu alusel andmeid edastama. Sellest tulenevalt on ettepanek täiendada ESS § 111¹ lõiget 11 punktiga 7, milles sätestatakse kohustus esitada andmeid korrakaitseseaduse kohaselt politseile ja seaduses sätestatud juhul muule korrakaitseorganile.

7.2. Muuta ja sõnastada ESS § 112 lõiked 1 ja 3 järgmiselt:

“(1) Kui käesoleva seaduse § 111¹ lõikes 11 nimetatud asutus esitab järelepärimise, on sideettevõtja kohustatud kiireloomuliste järelepärimiste puhul esimesel võimalusel, kuid hiljemalt kümne tunni jooksul ja muudel juhtudel kümne tööpäeva jooksul järelepärimise saamisest arvates, kui nimetatud tähtaegade järgimine on järelepärimise sisust tulenevalt võimalik, andma järelepärimise teinud asutusele teavet käesoleva seaduse § 111¹ lõigetes 2 ja 3 nimetatud andmete või muude sideteenuse osutamisel loodud ja säilitatud andmete kohta.

(3) Mobiiltelefoniteenust pakkuv sideettevõtja on kohustatud tagama jälitus- ja julgeolekuasutustele ning Politsei- ja Piirivalveametile seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks mobiiltelefonivõrgus kasutatavate terminalseadmete asukoha tuvastamise reaalajas.”.

Muudatuste selgitused

ESS § 112 lg 1 sõnastuses on vajalik asendada sõna „möödumisel“ sõnaga „jooksul“. Tegemist on keelelise muudatusega, mille eesmärk on vältida olukordi, kus kiireloomulist päringut täidetakse alles pärast kümne tunni möödumist. Kiireloomulise päringu maksimaalne täitmise aeg on kümme tundi.

Ettepaneku kohaselt on ESS § 112 lg 1 sõnastust täiendatud sõnadega „või muude sideteenuse osutamisel loodud ja säilitatud andmete“. Sideettevõtjad koguvad ärilisel eesmärgil veel mitmeid teisi andmeid, millest oleks abi kuritegevuse vastases võitluses ja riigi julgeoleku tagamisel (nt andmed tugijaama kohta, roaming ehk rändlusteenuse andmed, jm), kuid teatud sideettevõtjad ei soovi neid andmeid õiguskaitse- ja julgeolekuasutustele anda, viidates asjaolule, et ESS kohaselt on neil teabe andmise kohustus ja õigus üksnes § 111¹ lõigetes 2 ja 3 sätestatud andmete osas. ESS § 111¹ lõigetes 2 ja 3 on sätestatud andmed, mida sideettevõtjad peavad kindlasti säilitama üks aasta, kuid sealt sättest ei tulene sideettevõtetele keeldu edastada nt politseile ja julgeolekuasutustele

teisi andmeid, mis neil ärilistel eesmärkidel tekivad ja säilitavad. Õiguslike vaidluste ärahoidmiseks teeme ettepaneku ESS § 112 lg 1 sõnastuse täiendamiseks. Välja pakutud sõnastus ei kohusta sideettevõtjaid säilitama uusi andmeid, vaid annab neile õiguse väljastada ka neid andmeid, mida nad ärilisel eesmärgil säilitavad.

ESS § 112 lg 3 sõnastuses on vajalik sõnad „politsei ja piirivalve seaduses“ asendada sõnaga „seaduses“, sest terminalseadme asukoha tuvastamise vajadus võib tuleneda ka mõnest teisest asutuse tegevust reguleerivast seadusest (nt korrakaitse seaduse § 35).

7.3. Muuta ja sõnastada ESS § 113 lõiked 1 – 3 järgmiselt:

“(1) Sideettevõtja peab võimaldama jälitus- või julgeolekuasutusele juurdepääsu elektroonilise side võrgu kaudu osutatavale teenusele vastavalt jälitustoimingu teostamiseks või sõnumi saladuse õiguse või eraelu puutumatuse õiguse piiramiseks.

(2) Sideettevõtja peab elektroonilise side teenusele juurdepääsu võimaldamisega seoses andma jälitus- või julgeolekuasutuse taotlusel talle teavet sidevõrgu tehniliste parameetrite ning võrkude ja teenuste turvalisusega seotud tehniliste meetmete kohta. Sidevõrgu tehniliste parameetrite muutmisel ja pakutavate teenuste lisandumisel, kui see võib mõjutada käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud kohustuste täitmist, kohustub sideettevõtja informeerima jälitus- või julgeolekuasutust sellest viivitamata ning mõistliku aja jooksul asuma kõikide pakutavate teenuste osas täitma käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud kohustust.

(3) Sideettevõtja on elektroonilise side teenusele juurdepääsu võimaldamise raames kohustatud:

- 1) võimaldama jälitus- või julgeolekuasutusel valida sõnumid ning tagama nende ülekandmise jälitus- või julgeolekuasutuse tsentraalsesse või kaasaskantavasse jälgimisseadmesse muutmata kujul ja reaajas;
- 2) tagama sõnumite ülekandmise kvaliteedi, mis on samaväärne sideettevõtja poolt osutatava tavapärase teenuse kvaliteediga;
- 3) tagama valitud sõnumite ja nende ülekandmisega seonduvate andmete kaitse ning andmete taastamise nende kaitseks kasutatud tehniliste meetmete korral.”.

Muudatuste selgitused

ESS § 113 lg 1 sõnastusettepanekus on asendatud sõna „sidevõrgule“ sõnadega „elektroonilise side võrgu kaudu osutatavale teenusele“ tulenevalt eelnõuga muudetavast elektroonilise side teenuse mõistest. Oluline on, et jälitus- või julgeolekuasutusel oleks võimalik täita enda seadusest tulevaid ülesandeid kõikide sideteenuste osas.

Samuti on täiendatud ESS § 113 lõike 1 sõnastust sõnadega „või eraelu puutumatuse õiguse“. Täiendus on vajalik õigusselguse huvides. Sarnane sõnastus on kehtivas ESS § 113 lõikes 9.

ESS § 113 lg 2 on asendatud sõna „sidevõrgule“ sõnadega „elektroonilise side teenusele“ tulenevalt eelnõuga muudetavast elektroonilise side teenuse mõistest. Ühtlasi on täiendatud sõnastust sõnadega „ning võrkude ja teenuste turvalisusega seotud tehniliste meetmete kohta“. See täiendus on vajalik seetõttu, et sideettevõtjad on kohustatud rakendama asjakohased ja proportsionaalsed tehnilised ja organisatsioonilised meetmed, et maandada võrkude ja teenuste turvalisusega seotud riske. Need meetmed ei tohi aga takistada jälitus- või julgeolekuasutustel täita oma seadusest tulenevaid ülesandeid. Seetõttu tuleb ESS § 113 lõikes 2 sätestada sideettevõtjale kohustus jälitus- või julgeolekuasutuse taotlusel jagada vastavat teavet.

ESS § 113 lg 3 p 3 sõnastust on täiendatud sõnadega „ning andmete taastamise nende kaitseks kasutatud tehniliste meetmete korral“. Vastav täiendus on vajalik, et vältida olukordasid, kus jälitus- või julgeolekuasutus saab sideettevõtjalt andmed krüpteeritud kujul ilma dekrüpteerimise võimaluseta. Tuleb arvestada, et olukorras, kus ESS regulatsiooni laiendatakse nn OTT-teenustele, muutub õiguskaitse- ja julgeolekuasutustele andmete krüpteeringu küsimus veelgi aktuaalsemaks.

Näiteks on meedia vahendusel teada, et Facebook krüpteerib rakenduse WhatsApp sõnumeid nii, et neid saavad lugeda ainult saatja ja adressaat. Krüpteeringu kaudu tagatakse küll sidevõrkude turvalisus ja andmete kaitse selleks mitteõigustatud isikute eest, kuid teiselt poolt ei ole vähem tähtis õiguskaitse- ja julgeolekuasutuste juurdepääsuvajadus sellistele andmetele. Ei tohi tekkida olukorda, kus riigi pädevatel asutustel ei ole sisuliselt võimalik täita seaduses ettenähtud ülesandeid, sh tagada riigi julgeolekut ja tõkestada süütegusid ning vajadusel isikuid vastutusel võtta. ESS § 87 lõike 1 punkti 8 kohaselt peavad sideettevõtjad sideteenuse osutamisel juhinduma avaliku korra ja riigi julgeoleku tagamise põhimõttest ja eesmärgist. Seadusandjal tuleb lahendada õiguskaitse- ja julgeolekuasutuste ligipääs krüpteeritud andmetele.

8. Täiendavalt teeme ettepaneku ESS § 88 lg 1 muuta viisil, et lisaks hädaabinumbrile 112 oleks ka numbril 1247 helistamine helistaja jaoks tasuta. Seni ei ole sideettevõtjatega olnud võimalust antud teemat arutada.

Alates 16.03.2020 avati Häirekeskuses abi- ja infoteenuse number 1247 Terviseameti abistamiseks koroonaviiruse levikuga kaasnenud eriolukorras info jagamiseks. Esimese päeva jooksul tehti numbril 1247 üle 2000 kõne. Kuni 1. maini 2020 kehtestatud eriolukorras on kokku lepitud, et Eestis tegutsevad sideettevõtjad kannavad ise telefonil 1247 helistamise kulud.

9. ESS-i rakendusaktide muudatusettepanekud

- 9.1. Palume sõnastada Vabariigi Valitsuse 22. juuni 2006. aasta määruse nr 140 „Nõuded sideteenuse osutamisele ja sidevõrkude tehnilised nõuded“ § 3 lg 3 järgmiselt:

„(3) Numbripõhist isikutevahelist side teenust osutav sideettevõtja peab seadma hädaabinumbrile 112 edastatud teatele kõrgema prioriteedi muu kõneliiklusega võrreldes.“

Kehtivas sõnastuses on "tehnilise võimaluse olemasolu" ebaselge sisuga. Muudatuse eesmärk on selgemalt sätestada, et hädaabikõnedel on kõneliikluses kõige kõrgem prioriteet võrreldes teiste kõnedega.

- 9.2. Ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 21. mai 2018. aasta määruse nr 25 „Eesti numeratsiooniplaan“ lisas palume muuta, et 112 on hädaabinumber, mitte hädaabiteenuse lühinumber. Samuti palume sätestada, et 1247 on riigisisene abi- ja infoteenuse number.

10. Palume sõnastada riigilõivuseaduse § 31 lg 1 p 1 järgmiselt:

„1) üleeuroopaliselt harmoniseeritud 116-algusega lühinumbri, hädaabinumbri 112, abi- ja infoteenuse numbri 1247, üleriigilise avalikes huvides kasutatava teenuse lühinumbri 110 ja vältimatu psühholoogilise abi kohustusliku lühinumbri numbriloga;“.

Muudatuse kohaselt soovime sättesse lisada abi- ja infoteenuse numbri 1247, mis samuti oleks riigilõivu tasumisest vabastatud. Inimesele, kes soovib riigilt infot saada või riigile infot anda,

on lihtsam pöörduda ühel kindlal numbril. Samuti on muudetud numbril 110 kasutamise otstarve.

Häirekeskus osutab avalikes huvides abi- ja infoteenust, mille eesmärgiks on abistada abivajajaid mitteaegkriitiliste probleemide korral, kogudes ja vahendades informatsiooni ning ühendades seeläbi riiki, kohaliku omavalitsuse üksuseid ja elanikke. Kuna osutatav teenus on üleriigiline ning parandab siseturvalisust, on põhjendatud, et kõne all oleva teenuse lühinumbri numbriluba on riigilõivu tasumisest vabastatud. Häirekeskusele on väljastatud numbriluba numbril 1247 kasutamiseks Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti 20.12.2019 otsusega nr NLL19/6339 alates 01.01.2020.

Telefoninumber 110 oli kuni 2015. aastani kasutuses politsei lühinumbrina. Selle lühinumbri avalik kasutamine lõpetati, kui Eesti läks üle ühele hädaabinumbrile 112. Alates 2015. aastast on lühinumber 110 Häirekeskuse kasutuses ning kuni 01.03.2020 suunati kõik sellele numbrile tehtavad kõned edasi hädaabinumbrile 112. Samal ajal on Häirekeskusel vajadus hädaabinumbri 112 koormuse vähendamiseks koondada kokku ja viia ühe numbril alla avalikes huvides osutatavaid ning siseturvalisusega seotud üleriigilisi abi- ja infoteenuseid, milliste jaoks kasutatakse praegu mitmeid erinevaid lühinumbreid.

Samuti vajab sättes erinevate õigusaktide lõikes ühtlustamist sõnakasutus „hädaabinumber 112“.

11. Direktiivi sätete ülevõtmine

Palume seletuskirja lisa 1 (vastavustabel) direktiivi sätete ülevõtmise kohta teha järgmised muudatused:

- 11.1. Direktiivi artikkel 109 lg 1: ESS § 88 lg 3 ei ole antud sätte ülevõtmise osas asjakohane. Palume vastav viide eemaldada.
- 11.2. Juhime tähelepanu, et art 109 lg 1 ei ole täielikult üle võetud. Sätte teise lause kohaselt on liikmesriikidel kohustus aidata kaasa, et sisevõrkudest hädaabinumbril 112 helistamine oleks sama hõlbus kui avalikult kasutatavast võrgust (n. ilma prefiksita ette valimata). Seega ühtlasi palume MKM-l vastavad meetmed üle vaadata.
- 11.3. Direktiivi artikkel 109 lg 2: PäästeS § 5 ja PäästeS § 13² ei ole antud sätte ülevõtmise osas asjakohased. Palume vastavad viited eemaldada.
- 11.4. Direktiivi artikkel 109 lg 3: ülevõtmise kontekstis on korrektne viidata PäästeS § 5 lõikele 1¹, kogu paragrahv ei ole asjassepuutuv. ESS § 88 lg 1 ja PäästeS § 13² ei ole antud sätte ülevõtmise osas asjakohased. Palume vastavad viited eemaldada.
- 11.5. Direktiivi artikkel 109 lg 5: direktiivi art 109 lg 5 ülevõtmisel on asjakohane viidata PäästeS § 5 lg 1¹ p-le 1, mida täiendab siseministri 13.06.2017 määruse nr 26 „Hädaabiteadete menetlemise kord ja hädaabiteadete menetlemise toimimisele esitatavad nõuded“ § 4 lg 1. ESS § 87 lg 1 ja lg 2 p 4 ei ole antud sätte ülevõtmise osas asjakohased. Palume vastavad viited eemaldada.
- 11.6. Direktiivi artikkel 109 lg 6: direktiivi art 109 lg 5 ülevõtmisel on asjakohane viidata PäästeS § 13² lõikele 1¹.
- 11.7. Direktiivi artikkel 109 lg 7: ESS § 95¹ lg 4 p 1 ei ole antud sätte ülevõtmise osas asjakohane. Palume vastav viide eemaldada. Palume viidata HÄK põhimääruse § 9 p-le 4.

- 11.8. Direktiivi artikkel 110 lg 1: direktiivi art 110 lg 1 ülevõtmisel on asjakohane viidata ESS § 105 lg-le 5, mitte elanikkonnakaitse kontseptsioonile. Direktiiv võetakse üle Eesti õiguskorda siseriikliku õigusaktiga. Juhime tähelepanu, et elanikkonnakaitse kontseptsioon ei ole õigusakt (dokumendi on VV kabineti nõupidamisel heaks kiitnud).
- 11.9. Direktiivi artikkel 110 lg 2: asjakohane on viidata ESS § 105 lg-le 5. Antud kontekstis on peetud silmas sellist elanikkonna teavitamise lahendust, mida soovitakse AKOS projektiga ellu viia. Seetõttu ei ole korrektne viidata HOS § 13 alusel teavituskohustuse täitmisele ega TV- ja raadioteenuse osutaja kohustustele MeeTS § 18 alusel.

12. Muud täpsustused

- 12.1. Palume MKM-l täpsustada, mis vahe on seaduses kasutataval kahel mõistel: elektroonilise side teenuse kasutaja (ESS § 2 p 7) ja lõppkasutaja (ESS § 2 p 27).
- 12.2. Seoses direktiivi artikkel 109 lg 7 ülevõtmisega palume MKM-l täpsustada, millises aktis on sätestatud sideettevõtja kohustus riiki sisenejat jt direktiivis nimetatud sihtrühmi teavitada hädaabinumbri 112 ja sellele ligipääsu võimalustest.
- 12.3. Palume kontrollida ja vaadata üle eelnõu § 1 p 87 muudatuse sõnastuse käänded. Muudatus on hetkel sõnastatud „numbripõhist isikutevahelist side teenust“, aga peaks ilmselt olema „numbripõhist isikutevahelise side teenust“.
- 12.4. Teeme ettepaneku ESS 7. peatüki sätete ajakohastamiseks seoses taksofoniteenuse osutamisega. Eestis ei ole avalikult kasutatavaid taksofone alates 2011. aastast. Võimalik sõnastus oleks avaliku juurdepääsuga sideteenus, kui taolist teenust osutatakse.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Mart Helme
siseminister

Rene Vihalem 6125221
rene.vihalem@siseministeerium.ee